

DAĞLIÇ KOÇ VE KOYUNLARININ İÇORGAN VERİMLERİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMALAR

Doç. Dr. Med. Vet.
Mehmet KARASOY

Dr. Med. Vet.
İrfan TEZCAN

Ö N S Ö Z

Bundan evvelki çalışmamızda (*) medeni bir ailenin, günlük kazancının 60-65 ini hayvanlardan elde edilen gıdalara verdiğini ve yurdumuzda kasaplık hayvanların et verimleri üzerinde çalışmalar yapılmadığını bildirerek, bu konuda faydeli olabilmek gayesiyle araştırma yapmağı uygun bulmuştuk.

Karaciğer, böbrek, dalak, kalp, beyin, barsak ve iškembe gibi günlük diyetlerde ve gıda sanayiinde rol oynayan içorganların verimleri üzerinde yapılan bu araştırmanın da bir boşluğu dolduracağı ümidindeyiz.

MATERYAL VE METOD

Ziraat Vekâleti Veteriner İşleri Umum Müdürlüğü, Çifteler Harasında kesilen 18 koç (dağlıç) ve 67 koyun (dağlıç) materyal olarak kullanılmıştır.

CANLI AĞIRLIK	:	Hayvanlara kesileceğı gün gıda verilmemiş, baskül üzerinde bulunan darası malüm kafes içerisinde tartılmıştır.
KARACİĞER AĞIRLIĞI	:	Tartılarak elde edilmiştir.
AKCİĞER AĞIRLIĞI	:	» » »
KALP AĞIRLIĞI	:	» » »
DALAK AĞIRLIĞI	:	» » »
BÖBREK AĞIRLIĞI	:	» » »
RAHİM AĞIRLIĞI	:	» » »
TESTİS AĞIRLIĞI	:	» » »
DİL AĞIRLIĞI	:	» » »
BEYİN AĞIRLIĞI	:	» » »
OMENTUM AĞIRLIĞI	:	» » »

(*) Veteriner Fakültesi Dergisi Cilt: VI. No. 1-2.

DAĞLIÇLARIN İÇORGAN VERİMLERİ

İŞKEMBENİN MUHTEVİSİ

İLE BERABER AĞIRLIĞI :

» » »

TEMİZ İŞKEMBE

: Muhtevilerinden temizlenerek tartılmıştır.

BARSAĞIN MUHTEVİSİ

İLE BERABER AĞIRLIĞI :

Tartılarak elde edilmiştir.

İNCE BARSAK

Kalın ve kör barsaktan ayrılarak tartılmıştır.

UZUNLUĞU

: mıştır.

KALIN BARSAK

UZUNLUĞU

: İnce ve kör barsaktan ayrılarak tartılmıştır.

KÖR BARSAK UZUNLUĞU :

miştir.

Kalın ve ince barsaktan ayrılarak tartılmıştır.

İNCE BARSAK HACMİ

: Kalın ve kör barsaklardan ayrılarak içine su doldurulmak suretiyle ölçülmüştür.

KALIN

»

»

: İnce ve kör barsaklardan ayrılarak içine su doldurulmak suretiyle ölçülmüştür.

KÖR

»

»

: Kalın ve ince barsaklardan ayrılarak içine su doldurulmak suretiyle ölçülmüştür.

ABOMASUS HACMİ

: Ayrılarak içine su doldurulmak suretiyle ölçülmüştür.

BAŞ DERİSİ

: Baş yüzü olarak derisi tartılmıştır.

Ö Z E T

Eskişehir, Çifteler Harasında 18 dağlıç koç, 67 dağlıç koyunun içorgan verimleri üzerinde çalışılmış, aşağıda bildirilen neticeler alınmıştır.

K O Ç

		Azami	Ortalama	Asgari
Canlı ağırlık	:	53.000	42.683	34.500
Karaciğer ağırlığı	:	0.950	0.740	0.625
Karaciğer ağırlığı yüzdesi	:	2.31	1.74	1.48
Akciğer ağırlığı	:	1.075	0.789	0.600
» » yüzdesi	:	2.31	1.84	1.55
Kalp ağırlığı	:	0.350	0.268	0.150
» » yüzdesi	:	0.82	0.62	0.43
Dalak ağırlığı	:	0.325	0.217	0.110

KARASOY — TEZCAN

» » yüzdesi	:	0.66	0.50	0.28
Böbrek ağırlığı	:	0.275	0.211	0.100
» » yüzdesi	:	0.65	0.49	0.26
Testis ağırlığı	:	0.900	0.483	0.275
» » yüzdesi	:	2.14	1.13	0.65
Dil ağırlığı	:	0.375	0.275	0.175
» » yüzdesi	:	0.81	0.64	0.32
Beyin ağırlığı	:	0.250	0.189	0.100
» » yüzdesi	:	0.59	0.44	0.21
Omentum ağırlığı	:	1.200	0.311	0.50
» » yüzdesi	:	2.85	0.69	0.13
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	10.850	8.679	6.700
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	25.83	20.46	16.73
Temiz işkembenin ağırlığı	:	1.975	1.232	0.790
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	4.650	2.801	1.200
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	12.04	7.01	3.33
İnce barsak uzunluğu	:	31.30 M.	28.50 M.	25.40 M.
Kalın barsak uzunluğu	:	9.60 »	7.59 »	5.80 »
Kör barsak uzunluğu	:	0.55 »	0.35 »	0.15 »

K O Y U N

		Azami	Ortalama	Asgari
Canlı ağırlık	:	47.400	36.159	25.000
Karaciğer ağırlığı	:	1.500	0.700	0.475
» » yüzdesi	:	4.16	1.94	1.11
Akciğer ağırlığı	:	1.500	0.685	0.225
» » yüzdesi	:	3.94	1.91	0.60
Kalp ağırlığı	:	0.300	0.243	0.125
» » yüzdesi	:	1.89	0.65	0.30
Dalak ağırlığı	:	0.325	0.197	0.100
» » yüzdesi	:	0.97	0.55	0.25
Böbrek ağırlığı	:	0.275	0.190	0.75
» » yüzdesi	:	0.91	0.53	0.21
Rahim ağırlığı	:	1.325	0.400	0.75
» » yüzdesi	:	3.06	1.05	0.20
Dil ağırlığı	:	0.375	0.235	0.100
» » yüzdesi	:	1.08	0.65	0.37
Beyin ağırlığı	:	0.600	0.194	0.75

DAĞLIÇLARIN İÇÖRGAN VERİMLERİ

» » yüzdesi	:	2.02	0.54	0.20
Omentum ağırlığı	:	1.400	0.382	0.50
» » yüzdesi	:	3.24	1.03	0.12
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	11.200	6.185	3.350
İşkembeni muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	29.68	22.81	12.40
Temiz işkembe ağırlığı	:	1.800	1.081	0.690
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	5.000	2.805	1.300
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	12.50	7.72	4.53
İnce barsak uzunluğu	:	33.00 M.	27.27 M.	22.60 M.
Kalın barsak uzunluğu	:	8.80 »	6.97 »	5.35 »
Kör barsak uzunluğu	:	0.60 »	0.33 »	0.15 »
İnce barsak hacmi	:	6.400Lit.	5.504Lit.	4.000Lt.
Kalın barsak hacmi	:	3.900 »	2.790 »	2.200 »
Kör barsak hacmi	:	3.700 »	2.412 »	1.800 »
Abomasus hacmi	:	2.300 »	1.865 »	1.100 »
Baş derisi ağırlığı	:	0.550 kg.	0.374 kg.	0.250 kg.

K O Y U N

		Çok iyi	İyi	Orta	Zayıf
Canlı ağırlık	:	38.508	37.346	36.180	31.415
Karaciğer ağırlığı	:	0.649	0.706	0.731	0.717
» » yüzdesi	:	1.69	1.84	2.05	2.26
Akciğer ağırlığı	:	0.675	0.703	0.708	0.644
» » yüzdesi	:	1.76	1.88	1.96	2.07
Kalp ağırlığı	:	0.247	0.241	0.259	0.215
» » yüzdesi	:	0.64	0.63	0.66	0.69
Dalak ağırlığı	:	0.194	0.209	0.184	0.205
» » yüzdesi	:	0.51	0.56	0.50	0.65
Böbrek ağırlığı	:	0.194	0.198	0.180	0.187
» » yüzdesi	:	0.50	0.54	0.49	0.59
Rahim ağırlığı	:	0.547	0.475	0.304	0.250
» » yüzdesi	:	1.35	1.27	0.78	0.79
Dil ağırlığı	:	0.243	0.261	0.223	0.212
» » yüzdesi	:	0.64	0.70	0.62	0.67
Beyin ağırlığı	:	0.211	0.188	0.179	0.200
» » yüzdesi	:	0.55	0.50	0.49	0.64
Omentum ağırlığı	:	0.563	0.300	0.349	0.283

KARASOY — TEZCAN

» » yüzdesi	:	1.44	0.79	0.95	0.87
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	7.909	8.653	8.827	7.346
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	20.47	23.11	24.40	23.22
Temiz işkembe ağırlığı	:	1.084	1.180	1.077	0.963
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	2.652	3.026	3.005	2.438
Barsağın muhtevisi ile beraber ağırlık yüzdesi	:	6.85	8.04	8.25	7.72
İnce barsak uzunluğu (metre)	:	26.96	26.90	27.34	28.06
Kalın » » »	:	6.78	6.81	7.16	7.16
Kör » » »	:	0.28	0.37	0.34	0.33

GENEL ORTALAMA

(Koç ve Koyun)

Canlı ağırlık	:	37.541
Karaciğer ağırlığı	:	0.709
» » yüzdesi	:	1.90
Akciğer ağırlığı	:	0.707
» » yüzdesi	:	1.89
Kalp ağırlığı	:	0.248
» » yüzdesi	:	0.65
Dalak ağırlığı	:	0.211
» » yüzdesi	:	0.54
Böbrek ağırlığı	:	0.194
» » yüzdesi	:	0.53
Rahim ağırlığı	:	0.400
» » yüzdesi	:	1.05
Testis ağırlığı	:	0.483
» » yüzdesi	:	1.13
Dil ağırlığı	:	0.244
» » yüzdesi	:	0.65
Beyin ağırlığı	:	0.193
» » yüzdesi	:	0.52
Omentum ağırlığı	:	0.365
» » yüzdesi	:	0.96
İşkembenin muhtevisi ile beraber ağırlığı	:	6.713

DAĞLIÇLARIN İÇORGAN VERİMLERİ

İşkembenin muhtevisi ile beraber		
ağırlık yüzdesi	:	22.31
Temiz işkembe ağırlığı	:	1.113
Barsağın muhtevisi ile		
beraber ağırlığı	:	2.804
Barsağın muhtevisi ile beraber		
ağırlık yüzdesi	:	7.57
İnce barsak uzunluğu	:	27.53 M.
Kalın barsak uzunluğu	:	7.11 »
Kör barsak uzunluğu	:	0.34 »
İnce barsak hacmi (yalnız koyunda)	:	5.504 Lit.
Kalın » » » »	:	2.760 »
Kör » » » »	:	2.412 »
Abomasus hacmi (yalnız koyunda)	:	1.865 »
Baş derisi (yalnız koyunda)	:	0.374 Kg.

SUMMARY

This study was made on the weight of the internal organs of 18 dağlıç rams and 67 dağlıç ewes in Çifteler Harası, Eskişehir. The results were obtained are as follow:

R A M S

	Maximum	Average	Minimum
Live weight	53.000	42.683	34.500
Liver weight	0.950	0.740	0.625
Percentage of the liver weight	2.31	1.74	1.48
Lungs weight	1.705	0.789	0.600
Percentage of the lungs weight	2.31	1.84	1.55
Heart weight	0.350	0.268	0.150
Percentage of the heart weight	0.82	0.62	0.43
Spleen weight	0.325	0.217	0.110
Percentage of the spleen weight	0.66	0.50	0.28
Kidneys weight	0.275	0.211	0.100
Percentage of the kidney weight	0.65	0.49	0.26
Testes weight	0.900	0.483	0.275
Percentage of the testes weight	2.14	1.13	0.65
Tongue weight	0.375	0.275	0.175
Percentage of the tongue weight	0.81	0.64	0.32
Brain weight	0.250	0.189	0.100
Percentage of the brain weight	0.59	0.44	0.21
Omentum weight	1.200	0.311	0.50

KARASOY — TEZCAN

Percentage of the omentum weight	:	2.85	0.69	0.13
Rumen weight (with its contain)	:	10.850	8.679	6.700
Percentage of the rumen weight (with its contain)	:	25.83	20.46	16.73
Rumen weight (emptied)	:	1.975	1.232	0.790
Intestine weight (with its contain)	:	4.650	2.801	1.200
Percentage of the intestine weight (with its contain)	:	12.04	7.01	3.33
Smal intestine length	:	31.30 M.	28.50 M.	25.40 M.
Large intestine length	:	9.60 »	7.59 »	5.80 »
Caecum length	:	0.55 »	0.35 »	0.15 »

E W E S

		Maximum	Average	Minimum
Live weight	:	47.400	36.159	25.000
Liver weight	:	1.500	0.700	0.475
Percentage of the liver weight	:	4.16	1.94	1.11
Lungs weight	:	1.500	0.685	0.225
Percentage of the lungs weight	:	3.94	1.91	0.60
Heart weight	:	0.300	0.243	0.125
Percentage of the heart weight	:	1.89	0.65	0.30
Spleen weight	:	0.325	0.197	0.100
Percentage of the spleen weight	:	0.97	0.55	0.25
Kidneys weight	:	0.275	0.190	0.75
Percentage of the kidney weight	:	0.91	0.53	0.21
Uterus weight	:	1.325	0.400	0.75
Percentage of the uterus weight	:	3.06	1.05	0.20
Tongue weight	:	0.375	0.235	0.100
Percentage of the tongue weight	:	1.08	0.65	0.37
Brain weight	:	0.600	0.194	0.75
Percentage of the brain weight	:	2.02	0.54	0.20
Omentum weight	:	1.400	0.382	0.50
Percentage of the omentum weight	:	3.24	1.03	0.12
Rumen weight (with its contain)	:	11.200	6.185	3.350
Percentage of the rumen weight (with its contain)	:	29.68	22.81	12.40
Rumen weight (emptied)	:	1.800	1.081	0.690
Intestine weight (with its contain)	:	5.000	2.805	1.300
Percentage of the intestine weight (with its contain)	:	12.50	7.72	4.53

DAĞLIÇLARIN İÇÖRGAN VERİMLERİ

Small intestine length	:	33.00 M.	27.27 M.	22.60 M.
Large intestine length	:	8.80 »	6.97 »	5.35 »
Caecum length	:	0.60 »	0.33 »	0.15 »
Small intestine volume	:	6.400 L.	5.504 L.	4.000 L.
Large intestine volume	:	3.900 »	2.790 »	2.200 »
Caecum volume	:	3.700 »	2.412 »	1.800 »
Abomasus volume	:	2.300 »	1.865 »	1.100 »
Skin of the head weight	:	0.550 Kg.	0.371 Kg.	0.250kg

E W E S

		Excellent	Good	Fair	Weak
Live weight	:	38.508	37.346	36.180	31.415
Liver weight	:	0.649	0.706	0.731	0.717
Percentage of the liver weight	:	1.69	1.84	2.05	2.26
Lungs weight	:	0.675	0.703	0.708	0.644
Percentage of the lungs weight	:	1.76	1.88	1.96	2.07
Heart weight	:	0.247	0.241	0.259	0.215
Percentage of the hearth weight	:	0.64	0.63	0.66	0.69
Spleen weight	:	0.194	0.209	0.184	0.205
Percentage of the spleen weight	:	0.51	0.56	0.50	0.65
Uterus weight	:	0.547	0.475	0.301	0.250
Percentage of the uterus weight	:	1.35	1.27	0.78	0.79
Tongue weight	:	0.243	0.261	0.223	0.212
Percentage of the tongue weight	:	0.64	0.70	0.62	0.67
Brain weight	:	0.211	0.188	0.179	0.200
Percentage of the brain weight	:	0.55	0.50	0.49	0.64
Omentum weight	:	0.563	0.300	0.349	0.283
Percentage of the omentem weight	:	1.44	0.79	0.95	0.87
Rumen weight (with its contain)	:	7.909	8.653	8.827	7.346
Percentage of the rumen weight (with its contain)	:	20.47	23.11	24.40	23.22
Rumen weight (emptied)	:	1.084	1.180	1.077	0.963
Intestine weight (with its contain)	:	2.652	3.026	3.005	2.438

Percentage of the intestine weight with its contain)	:	6.85	8.04	8.25	7.72
Small intestine length	:	26.96 M.	26.90 M.	27.34 M.	28.06M.
Large intestine length	:	6.78 »	6.81 »	7.16 »	7.16 »
Caecum length	:	0.28 »	0.37 »	0.34 »	0.33 »

**JOINT AVERAGES OF THE
RAMS AND EWES**

Live weight	:	37.541
Liver weight	:	0.709
Percentage of the liver weight	:	1.90
Lungs weight	:	0.707
Percentage of the lungs weight	:	1.89
Heart weight	:	0.248
Percentage of the heart weight	:	0.65
Spleen weight	:	0.211
Percentage of the spleen weight	:	0.54
Kidneys weight	:	0.194
Percentage of the kidneys weight	:	0.53
Uterus weight	:	0.400
Percentage of the uterus weight	:	1.05
Testes weight	:	0.483
Percentage of the testes weight	:	1.13
Tongue weight	:	0.244
Percentage of the tongue weight	:	0.65
Brain weight	:	0.193
Percentage of the brain weight	:	0.52
Omentum weight	:	0.365
Percentage of the omentum weight	:	0.96
Rumen weight (with its contain)	:	6.713
Percentage of the rumen weight (with its contain)	:	22.31
Rumen weight (emptied)	:	1.113
Intestine weight (with its contain)	:	2.804

DAĞLIÇLARIN İÇORGAN VERİMLERİ

Percentage of the intestine weight (with its contain)	:	7.57
Small intestine length	:	27.53 M.
Large intestine length	:	7.11 »
Caecum length	:	0.34 »
Small intestine volume (only in ewes)	:	5.504 L.
Large intestine volume (only in ewes)	:	2.760 »
Caecum volume (only in ewes)	:	2.412 »
Abomasus volume (only in ewes)	:	1.865 »
Skin of the head weight (only in ewes)	:	0.374 Kg.